

۱۳۴۴۱۶

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

درسنامه

فقه سیاسی

www.ketab.ir

سیدجواد ورعی

(طباطبایی حسینی)

پاییز ۱۴۰۱

Varaie, Seyed Javad

ورعی، سیدجواد، ۱۳۴۲-
درستنامه فقه سیاسی / سیدجواد ورعی. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس
رضوی، ۱۳۹۶.

دوازده، ۲۶۶ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۴۰۹: حقوق؛ ۳۹)
بها: ۱۶۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-298-190-5

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه، ص. [۲۴۵] - ۲۵۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.
نمایه.

۱. علوم سیاسی (فقه). ۲. Political science (Islamic law) الف. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ب. بنیاد پژوهش‌های اسلامی

آستان قدس رضوی. ج. عنوان.

۲۹۷/۳۹۷

BP۱۹۸/۶/ع۸۴ ۱۳۹۶

۵۰۴۵۲۹۶

شماره کتابشناسی ملی

www.ketab.ir

درستنامه فقه سیاسی

مؤلف: سیدجواد ورعی (طباطبایی حسینی)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ناشر همکار: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

ویرایش و صفحه‌آرایی: اعتصام

چاپ دوم: پاییز ۱۴۰۱

تعداد: ۳۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم-سبحان

قیمت: ۹۷۵۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشران محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات ۳۲۱۱۱۳۰۰) نماز:

۳۲۸۰۳۰۹۰، ص. پ. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵؛ تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir

info@rihu.ac.ir

www.ketab.ir/rihu

مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، صندوق پستی: ۳۶۶-۹۱۷۳۵، تلفن و دورنگار واحد فروش: ۲۲۳۰۸۰۳

www.islamic-rf.ir

info@islamic-rf.ir

سخن ناشران

نیاز گسترده جوامع علمی حوزوی و دانشگاهی به متون علوم انسانی با نگرش اسلامی در رشته‌های علوم انسانی حقیقتی انکارناپذیر است. برای رفع این نیاز، مراکز پژوهشی با توجه به محدودیت‌های موجود، می‌توانند با یاری و همکاری یکدیگر، آثار مشترکی تدوین و ارائه کنند تا افزون بر ارتقای کمی و کیفی پژوهش‌ها، از تکرار و موازی‌کاری جلوگیری شود. از این رو، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی برای نیل به اهداف یادشده، هفتمین کار مشترک خود را با عنوان «درسنامه فقه سیاسی» به جامعه علمی تقدیم می‌کنند.

این کتاب به عنوان منبع درسی برای دانشجویان رشته علوم سیاسی برای درس «فقه سیاسی» در مقطع کارشناسی ارشد، همچنین طلاب و دانشجویان رشته‌های حقوق عمومی، فقه و مبانی حقوق و مانند آن قابل استفاده است.

از استادان و صاحب‌نظران ارجمند تقاضا می‌شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهادهای اصلاحی خود، ما را در جهت ارتقای کیفی کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلف گرامی اثر، حجت‌الاسلام والمسلمین سید جواد ورعی و نیز از ارزیابان محترم، حجج اسلام والمسلمین آقایان محمد سروش و دکتر داود فیرحی سپاسگزاری کنیم.

بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

فهرست مطالب

مقدمه..... ۱

درس یکم: مفاهیم و کلیات

تعریف «فقه».....	۳
الف) «فقه» در لغت.....	۳
ب) «فقه» در اصطلاح.....	۵
تعریف «سیاست».....	۶
الف) «سیاست» در لغت.....	۶
ب) «سیاست» در اصطلاح.....	۶
تعریف «فقه سیاسی».....	۷
تعریف «فقه حکومتی».....	۸
فلسفه «فقه سیاسی».....	۱۰
منابعی برای مطالعه بیشتر.....	۱۱

درس دوم: اصول، مبانی و منابع فقه سیاسی

اصول و مبانی فقه سیاسی.....	۱۳
۱. پیوند اسلام با سیاست.....	۱۳
۲. جاودانگی شریعت اسلام.....	۱۵
منابع فقه سیاسی.....	۱۷
۱. عقل.....	۱۸
۲. قرآن.....	۲۰
۳. سنت.....	۲۱
۴. سیره عقلا.....	۲۲
۵. عرف.....	۲۳

۲۳	الف) تشخیص موضوعات احکام و تطبیق عناوین بر مصادیق
۲۴	ب) عرف، «فهم آیات» و «الغای خصوصیت»
۲۴	ج) عرف و «فهم روایات»
۲۵	د) عرف و «جمع مفاهیم متعارض»
۲۵	منابعی برای مطالعه بیشتر

درس سوم: تاریخ و ادوار فقه سیاسی امامیه (۱)

۲۸	پیشینه فقه سیاسی
۳۱	ادوار فقه سیاسی
۳۱	۱. دوره حاکمیت تشیع
۳۲	۲. دوران تقیه
۳۳	۳. دوران همکاری با سلاطین شیعه
۳۷	منابعی برای مطالعه بیشتر

درس چهارم: تاریخ و ادوار فقه سیاسی امامیه (۲)

۳۹	۴. دوران نظارت بر سلاطین شیعه و تحدید قدرت مطلقه آنان
۴۵	۵. دوران حاکمیت و ولایت فقهی عادل
۴۸	منابعی برای مطالعه بیشتر

درس پنجم: قواعد فقه سیاسی

۴۹	قاعده اصولی، قاعده فقهی
۵۰	قاعده فقه سیاسی و کاربرد آن
۵۱	یکم: قاعده عدم ولایت (حق تعیین سرنوشت)
۵۴	دوم: قاعده مشورت
۵۴	لزوم مشورت با کارشناسان
۵۶	لزوم تصمیم‌گیری براساس رأی کارشناسان
۵۸	منابعی برای مطالعه بیشتر

درس ششم: قواعد فقه سیاسی (۲)

۵۹	سوم: قاعده حفظ نظام
۶۲	چهارم: قاعده «مساوات»
۶۲	الف) تساوی در حقوق اجتماعی، سیاسی و اقتصادی
۶۴	ب) تساوی در برابر احکام و قوانین
۶۴	ج) تساوی در مجازات
۶۶	پنجم: قاعده «مواسات»